حوكمی سوتاندنی ئەو کافرانەی کەوا موسڵمانانیان سوتاندووە

قورئان + حدیث + ئەثری صحابە تابعی هەر چوار مەزهەب

نووسینی : کۆمەڵی ڕزگاربوو

چاپی دووەم

ئیمام شافعی

ئیمام ماوردی دەفەرمێت: ئیمام شافعی رحـــمە الله فەرمووی: ئەگەر کەسێـک کەسێک بخاتە ناو ئاگرەوە تاکو دەمـرێت ئەوە دەخرێتەوە ناو ئاگـرە بەهــەمان شێوەی تاکو دەمرێت

قال الشافعي رحمه الله : وإن طرحه في نار حتى يموت طرح في النار حتى يموت

الماوردي في الحاوي الكبير: ١٢/١٣٩

شيخ الاسلام ابن تيميه

فەرمووی : بەم شێوەیــە زۆرێك لە فوقهاكان فەرموویانە: ئەگەر كەسێك كەسێكیتر بكوژێت بە سوتاندن یا بەنقوم كردنە ژێر ئاو یا خنكاندن یا هەر شتێكی تر:ئەوە بەهەمان ئەو شێوەیەیی كە كەسەكەی كــوشتــووە دەكوژرێتەوە مادام كارەكە خۆی لەخۆیدا حــەرام نەبێت وەكو قوت پێدانی عەرەق و هاوڕەگەزبــازی كردنی,و لە ناویاندا هەیە فەرموویەتی: تەنها بەشمشێر دەكوژرێتەوە,و ئەوەی یەكەمیان زۆر لەقورئان وسوننــەت وداد پــەروەری دەچێت. سەرچاوە | مجموعة الفتاوى ٢٨/٣٨١

حوکمی سوتاندنی ئەو کافرانەی کەوا موسڵمانانیان سوتاندووە

قورئان + حدیث + ئەثری صحابە تابعی هەر چوار مەزهەب

نووسینی : کۆمەڵی ڕزگاربوو

الله ئەفەرمێ : فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱعْتَدُواْ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ

واتە الله ئەفەرمێ : هەر کەسێ دەست درێژی کردە سەرتان ئێوەش دەست درێژی بکەنە سەری بەهەمان شێوە ، ئاشکرایە بەرپەرچ دانەوەی بێباوەڕان دەست درێژی نیە بەڵکو شتێکی جوان و پەسەندی لای هەموانە، جا بەکارهێنانی وشەی [فَٱعْتَدُواْ] بۆ هاوچەشنی (المشاكلة) وشەی پێش خۆیەتی کەلە ڕەوان بێژیدا شتێکی جوان و پەسەندە.

سەرچاوە | تەفسیری تەوحید سورة البقرة - اية 194

ئیمام ماوردی دەفەرمێ: ئیمام شافعی رحمه الله فەرمووی:ئەگەر کەسێك کەسێک بخاتە ناو ئـــاگرەوە تاکو دەمــرێت ئەوە دەخرێتەوە ناوئاگرە بەهەمان شێوەی تاکو دەمرێت

قال الشافعي رحمه الله:وإن طرحه في نار حتى يموت طرح في النار حتى يموت.

سەرچاوە | الماوردي في الحاوي الكبير:١٢/١٣٩

شيخ الاسلام ابن تیــمیە رحمه الله ئەفەرمێ :بەم شێوەیە زۆرێك لە فوقــهــاکان فەرموویانە:ئەگەر کەسێك کەسێکیتر بکوژێت بە سوتاندن یا بەنقوم کردنە ژێر ئاو یا خنکاندن یا هەر شتێکی تر: ئەوە بەهەمان ئەو شێوەیەیی کە کەسەکەی کوشتووە دەکوژرێتەوە مادام کارەکە خۆی لەخۆیدا حەرام نەبێت وەکو قوت پێدانی عەرەق و هاوڕەگەزبازی کردنی,و لە ناویاندا هەیە فەرموویەتی:تەنها بەشمشێر دەکوژرێتەوە,و ئەوەی یەکەمیان زۆر لە قورئان و ســوننەت وداد پەروەری دەچێت

قال شيخ الاسلام ابن تيميه: وهكـــذا قال كثير من الفقهاء:إذا قتله بتحريق أو تغريق أو خنق أو نحو ذلك:فإنه يفعل بهكما فعل،ما لم يكن الفعل محرما في نفسه كتجريع الخمر واللواط به.ومنهم من قال:لاقود عليه إلا بالسيف.والأول أشبه بالكتاب والســـنة والعدل

سەرچاوە | مجموعة الفتاوی{٢٨ / ٣٨١ }

ابن حجر ئەفەرمێ : ابوبــکر صدیق سوتاندنی بەکارهێناوە لەبەرامبەر دەستدرێژی کاران بە ئامادەبوونی صحابەکان ، وە خــالیـــدی کوڕی وەلید بەهەمان شیوە خەڵکانێکی بە ئاگر سوتاند

قال ابن حجر : وقد حـــرق أبـــو بكر البغاة بالنار بحضرة الصحابة ، وحرق خالد بن الوليد بالنار ناسا من اهل الردة

سەرچاوە | الفتح الباري ٦/١٧٤

ابن حجر دەفەرمێ : و جێگیربوە سوتاندن بە ئاگر بە کردەوەی باوکی حەسەن علی کوڕی ابو طالب کە چوارەم خەلیفەی راشیدینە و ئیمامێکی سەر ڕاستە .

قال ابن حجر : وقد ثبت التحريق بالنار من فعل سيدنا ابي الحسن علي بن ابي طالب وهو خليفة راشد و إمام مسدد

سەرچاوە | الفتح الباري ٦/١٧٤

ابن حجر ئەفەرمێ : موهلەب(٨-٨٢هجری) بەڵگەی هێناوەتەوە دەربارەی سوتاندن بە کردەوەی صحابەکان ، وە پێغمبر اللهﷺ بە ئاسنی سورەکراو چاوی عەرەنیەکانی کوێر کرد __ قال ابن حجر : قال المهلب ويدل على جواز التحريق فعل الصحابة وقد سمل النبي عليه السلام اعين العرنين بالحديد المحمي

سەرچاوە | الفتح الباري ٦/١٧٤

پاشان بزانن زانایان فەرموویانە دەربارەی ئەم فەرموودەی پێغەمبەر اللهﷺ کە فەرموویەتی (ئاگر کەس سزای پێ نادات) ماناکردەوە بە مانای هەڵبژاردنی ئاسانترین نەک حەرامکردن هەر وەک کردەوە هەردوو خەلیفە (امام ابوبکر وە امام علی) هەر وەک زانایی پێشین موهلەب ئەفەرمێ

ابن حجر ئەفەرمێ : { موهلەب (٨-٨٢ هجری) فەرموویەتی ئەم نەهی کردنە دەربارەی قەدەغەکردنی و حەرامێتی ئەو کارە نیە ، بەڵکو سەبارەت هەڵبژاردنی ڕێگای ئاسانترە } ابن حجر ئەفەرمێ ئەوەشی دڵنیامان ئەکاتەوە لەدروستێتی و مانای ئەو حوکمە(سوتاندن) کردەوە پێکردنی صحابەکان لەسەرووی ئەوانیشیەوەی کردەوە هەردوو خەلیفە (امام ابوبکر وە امام علی) بەڕێزەکە بە ئامادەبوونی جەماوەری صحابە ، چونکە ئەوان باشتر تێگەیشتبوون لە مانای فەرموودەکە و هۆکارەکەی .

قال ابن حجر : { قال المهلب(٨-٨٢هجری) : ليس هذا على النهي على التحريم بل على سبيل التواضع } قال ابن حجر ومما يزيد ذلك تأكيدا ومعنى وحكما :فعل السادة الصحابة وعلى رأسهم خليفتين(امام ابوبكر و امام على) راشدين بمحضر جمهور الصحابة ، فهم أفهم بدلالة الحديث ومناطه

سەرچاوە | الفتح الباري ٦/١٧٤

دەســـتپێــكی نوســەر

زۆربەداخەوە لەم رۆژگارەدا وای لێ هاتوە هەرچی کافر و مورتەدان وئەیهێنن بەسەر موسلمانانندا لەجۆرەها سزا و نەهامەتی و کوشتن و برین و بۆردومان و کاولکردن و جینۆساید و پاکتاوکردن هەموو جیهان لێی بێ دەنگن باسی ناکەن بگرە بەناو زانایانی دەمڕەشانی ئومەتی ئیسلامیش خۆیان کەڕ و کوێر کردوە قەت بۆ چرکە ساتێك نەهاتوون تەنها بەووشەیەکیش ئیدانەی بکەن ، لەبەرامبەردا موسڵمانێك یان کۆمەڵی موسڵمان لێیان راستەوە بێ و ئەو زوڵم وستەمە قبوڵ نەکات و دین و گیان و ناموسی موسڵمانان بپارێزێ و بەرامبەر ئەو کافر و مورتەدانە بوەستێتەوە ، ئەوە ئەو لۆمەکراو و تاوانبار و تیرۆریست و ئیرهابیە و قسە لەسەر کراوە و بوغزێنراو بێزلێکراوە لەو دەجالانە وێنەی عەلی باپیر و عبداللطیف مەدخەلی و عەلی قەتەری کە هەرچی رقی ناخیان هەیە هەرچی بۆگەنی دەمیان هەیە هەرچی نیفاقی دلیان هەیە خستویانەت روو و وەك سەگی هار ئەحەپن بە موسڵمانانی سەر ڕاست لە هەموو جیهان ، ئەو موسڵمانانەی زەلیل بون قبول ناکەن ئەو موسڵمانانەی ژیان و خۆشی ژیانیان کردۆتە قوربانی پاراستنی شەرەف و ناموسی پێغەمبەرەکەی خوا علیە الصلاة والسلام ، ئەو موسڵمانانەی کە تاکە کەسن لەسەر خواو پێغەمبەر و دینی خوا بەکردەوە بەجواب دێن ، ئەو موسڵمانانەی کە هەموو میلەتانی کوفری جیهان لە دژیان کۆبۆتەوە بونەتە یەك بەرە بۆ لەناو بردنیان ، ئەوەش سەیر نیە چونکە ، پێغەمبەری خوا ﴿ﷺ﴾ هەواڵی پێداوین کە ئیسلامی راستەقینە نامۆ ئەبێتەوە هەر چۆن زۆر نامۆ بوو لەنێو هەموو دینە کانی تر کاتێ کە هات ، ئەمرۆکەش ئیسلامی راستەقینە و مەنهەجی پێغەمبەری خوا ﴿ﷺ﴾ زۆر زۆر نامۆ بوە لەنێو هەموو ئەو دین و پەیرە و رێبازانەی کە هەن لەسەر زەوی بەتایبەتی لە نێو ئەو کەسانەی خۆیان ئەدەنە پاڵ ئیسلام و موسڵمانێتی کە هیچیان لە ئیسلام نەماوە تەنها وێنەکەی نەبێت ، ئیسلامیان تەنها لەچەن دروشمێکی عادەتی بچوککردۆتەوە ، هیچی لێ نازانن تەنها ناوەکەی نەبێت ، ئەمرۆ خەلکی چ لە بیروباوەری چ لە بەرگری کردنی چ لە خۆشویستنی و رق لێ بونەوی و لایەنگری کردنی و پشتیوانی کردنی ، وە چ لە شوێنەکەوتنی و چەك بۆ هەڵگرتنی و خۆبەکوشت دانی وە چ لە ریبازی و عیبادەت کردنی شوێنی ئیسلام نەکەوتوە و رەنگی نەداوەتەوە تیای ، بەلکو زۆر بەپێچەوانەوە لە راستیدا هەر لەبنچینەیدا دژی ئیسلام

وەستاوەتەوە ، ئیسلامی هەڵنەبژاردە ، ئەو خۆی بۆخۆی دینێکی قەتیسماوی بۆخۆی داتاشیوە ناوی لێ ناوە ئیسلام نەك ئەو بەرنامەو دینەی خوای ئاسمانەکان و زەوی ناردویەتی بۆ سەر زەمین .

بۆیە ئەمرۆکە بە فەزل و کەرەمی خوا لانەیەك بۆ موسڵمانان دروست بوە توانیویانە بەپێی توانا شەرعی خواگەورەی تێدا بچسەپێنن و بیتە دەولەتێك هەموو چەوساوان موسڵمان لە هەموو لایەکەوە ببیتە لانە و جێگایان و لەخۆیان بگرێ ، دین و ژین و گیان و ناموسی موسڵمانانی تیاپارێزراو بێ لەگەل ئەو نیعەمەتە گەورەیەشدا بەردەوام خاچپەرستان و هاوپەیمانەکانی لە دوژمنایەتی کردنی دینی خوا نەکەوتونە و ناکەون رۆژانە دەیان هێرشی ئاسمانی بە ئاگر و ئاسن سەدان لە موسڵمانان بۆردومان ئەکەن و ئەسوتێنن لە ژن و مناڵ و پەکەوتە ..کەسێك نەهاتە دەنگ کەسێك نەیوت ئەوانەش مرۆڤن بەناو زانایەکی مەدخەلی یان بەناو ئیسلامی نەهاتە قسە نەیوت هەر حەرامە بەلام کاتێ یەکێ لەو فرۆکە وانانە کەوتە دەست دەولەتی ئیسلامی بەهەمان تاوان کە ئەنجامی دابوو تۆڵەی لێ کرایەوە دیسانەوە لەلایەن ئاخونەکانەوە حەپە حەپ دەستی پێکردەوە وەك پیشەی هەمیشەییان وەڕین ،کاتێکیش موجاهیدان لە فەرەنسا هەستان بە کوشتنی چەن کافرێك کە گەورەترین سوکایەتیان بەرامبەر پێغەمبەری خوا کردبوو ﴿ﷺ﴾ هەموویان وەك صەگ ئیدانەیان کرد و حەرامیان کرد، ئەمرۆش کە دەولەتی ئیسلامی الحمدلله قەت شتێکی نەکردوە بە ئەندازەی پەنجەیەك لای دابێ لە قورئان وسونەت بەلکو خیلافەتێکە لەسەر مەنهەجی پێغەمبەرایەتی و هەڵقولاوی قورئان و سونەت و ئیجماعی هاوەڵان ە سەرجەم گوتە و کردارەکانیان ، بۆکەسێك کە تێگەیشتنی هەبێ و بیەوی بزانێ ، بابەتەکەی ئەم جارەمان دەربارەی پوختەی بەڵگەکان سەبارەت بەشەرعی بوونی سوتاندنی مورتەدەکانە ، کەهیچ موسڵمانێکی خوێنەوار لاری لە دروستی ئەو کارە نیە مەگەر کەسێك زۆر نەفام بێت یان خۆی نەزان بکات و مەبەستی گەلاوی هەبێت بە ئیزنی الله تعالی ئەیسلەمێنم کە ئەو هەنگوینەی ئەو ئەوان دەرخواردی کەڕ و کویرەکانی ئەدەن ژەهرە و ساختەیە خۆیان پێی ڕیسوا ئەکەن .

١- بەڵگە شەرعیەکان دەربارەی پێویست بوونی کوشتنی هەڵگەڕاوەکان:

وەك زانیومانە ئەم فرۆکەوانە مورتەدبووە بە هەڵگەرانەوەیەکی سەخت (الردة المغلظة) دیلی مورتەدیش بە کۆدەنگی زانایان دبێت بەکوژرێ هەر وەك شێخ الاسلام ئیبن وتەیمیە رەحمەتی خوای لێ بێ لە کتێبەکەی صارم المسلول هەڵگەرانەوە لە ئیسلامی کردۆتەوە دوو بەشەوە ،

یەکەم : ردة المجردة،(هەڵگەرانەوە بەتەنها) : ئەوەش ئەوەیە کە ئەو کەسەی لە ئیسلام تەنها کوفرێکی لێ پەیدابوە ، نەبۆتە هۆی دژایەتی ئیسلام و موسلمانان بە زمان و بە لاشە و ونەچۆتە ناولەشکری کوفرەو جنێوی بە ئیسلام نەداوە ، ئەوا لەم حالەتەدا سونەتە داوای تەوبەی لێ بکرێ لەو کوفرەی ئەنجامی داوە بەوەی لێی پەشیمان ببێتەوە ئەگەر پەشیمان نەبۆ وە ئینجا ئەکوژرێ بەبەڵگەی ئەم فەرموودەیەی پێغەمبەری خوا ﴿ﷺ﴾کە ئەفەرموێ ، روى الإمام أحمد في مسنده بسند صحيح، عن ابن عباس رضي الله عنه أن رجلًا من الأنصار ارتد عن الإسلام ولحق بالمشركين فأنزل الله تعالى: ؟كَيْفَ يَهْدِي اللّهُ قَوْماً كَفَرُواْ بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُواْ أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ؟ إلى قوله تعالى: ؟إِلاَّ الَّذِينَ تَابُواْ مِن بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُواْ فَإِنَّ الله غَفُورٌ رَّحِيمٌ؟ فبعث بها قومه إليه - يعني قوم هذا الذي ارتد عن الإسلام أرسلوا هذه الآيات إليه- فرجع تائبًا فقبل النبي -صلى الله عليه وآله وسلم- منه وخلى عنه، قبل النبي -صلى الله عليه وسلم- توبة هذا بعد أن كان ارتد، وحديث كما في موطأ مالك عن عبد الرحمن بن محمد بن عبد الله بن عبد القاري عن أبيه، أنه قال: "قدم على عمر بن الخطاب رجل من قبل أبي موسى الأشعري فسأله عن الناس، فأخبره، ثم قال له عمر رضي الله عنه: هل كان فيكم من مغربة خبر؟ فقال: نعم، رجل كفر بعد إسلامه، قال: فما فعلتم به؟ قال: قربناه فضربنا عنقه، فقال عمر: أفلا حبستموه ثلاثة - يعني ثلاثة أيام- وأطعمتموه كلّ يومٍ رغيفًا واستتبتموه لعله يتوب ويراجع أمر الله، ثم قال عمر رضي الله عنه: اللهم إني لم أحضر ولم آمر ولم أرضَ إذْ بلغني" والحديث في موطأ الإمام مالك وهو حديث صحيح إن شاء الله. وعن عبد الله بن عنبة قال: "أخذ ابن مسعود قومًا ارتدوا عن الإسلام من أهل العراق فكتب فيهم إلى عثمان بن عفان فكتب إليه -عثمان بن عفان رضي الله عنه كتب لابن مسعود- فكتب إليه أن اعرض عليهم دين الحق وشهادة أن لا إله إلا الله فإن قبلوا فخلِّ عنهم فإن لم يقبلوا فاقتلهم فقبلها بعضهم فتركه ولم يقبلها بعضهم فقتله"

لە عەبدولای کوری عەباسەوە رەزای خوای لێ بێ ئەگێڕێتەوە کە پیاوێك لە ئەنصار هەڵگەڕایەوە لە ئیسلام و پەیوەندی کرد بە موشریکەکانەوە خوای گەورەش لەبارەیەوە ئەم

ئایەتی دابەزاند { كَيْفَ يَهْدِي اللّهُ قَوْماً كَفَرُواْ بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُواْ أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ } واتە : چۆن خوا هیدایەتی خەڵكانێك ئەدات لەدوای ئیمان هێنانیانەوە كافربوبێتنەوە لەكاتێكدا شایەدیان ئەدا پیغەمبەر راستە وە بەڵگەشیان بۆ هاتبوو خوا رێنوێنی خەڵكانێكی ستەمكار نادات .. لە كۆتایی ئایەتەگەشدا فەرمووی { إِلاَّ الَّذِينَ تَابُواْ مِن بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُواْ فَإِنَّ الله غَفُورٌ رَّحِيمٌ } تەنها ئەو كەسانەیان نەبێ كە پەشیمان بونەوەو خۆیان چاك كردەوە ئابۆ ئەوانە خوا لێخۆشبوو و میهرەبانە .ئەوە بوو بنەمالەكەی ئەم ئایەتەیان بۆی نارد گكە دەربارەی دابەزیبوو ، ئەوە بوو گەرایەوە و پەشیمان بویەوە پێغەمبەریش صلی الله علیە وسم تەوبەكەی لێ قبوڵ كرد دوای ئەوەی كە مورتەد بوو هەڵگەرایەوە لە ئیسلام .

__بەهەمان شێوە پیاوێك هاتە خزمەتی ئیمامی عومەر رەزای خوای لێ بێ پرسیاری لێ كرد ووتی : ئایا هەوالی مەغرەبە نازانن ؟ پیاوەكە فەرمووی : ئەها بەلێ ئەو كەسەی موسلمان بوو و هەڵگەرایەوە ئیمامی عومەر فەرموی : ئێ چیتان لێ كرد ؟ فەرمووی : هێنایان و لە ملمان دا كوشتمان ، ئیمام عومەر فەرموی : بۆ زیندانتان نەكرد سێ رۆژ و هەموو رۆژێ نانێكتان بدایە پێی بەڵكو تەوبەی بكردایە ، ئینجا ئیمامی عومەر دوعای كردو فەرمووی ، خوایە من ئامادە نەبووم وە من فەرمانم نەكردبوو ئاوای لێ بكەن وە رازی نەبووم كە پێمیان وت ،

__عەبدوڵای كوڕی عەنبە ئەڵێت " عەبدولای كوری مەسعود خەڵكانێكی دەستگیر كرد لە عیراق كە پیشتر موسلمان بوون هەڵگەرابونەوە لە ئیسلام ، عوسمانی كوری عەفانی خەلیفەی موسلمانان نامەیەكی بۆ عەبدولای كوری مەسعود نوسی فەرمووی : باگیان بكەوە بۆ دین شەهادەی لا اله الا الله ، ئەگەر رازی بوون ئەوا وازیان لێ بێنە ، ئەگەر رازیش نەبوون بیانكوژە و ئەوە بوو بەشیكیان رازی بوون و بەشێكیان رازی نەبوون و كوژران/// ئەم روداوانە بەڵگەی ئەم جۆرە هەلگەرانەوەیەبوو لە ئیسلام .

دووەم : الردة المغلظة ، (هەڵگەڕانەوەی توند) : ئەم جۆرەیان لە هەلگەرانەوە بریتیە لەوەی كەسی هەلگەراوە دژایەتی ئیسلام و موسلمانان ئەكات یاخود جنیو بە ئیسلام یان بە پیغەمبەر داوە ﴿ﷺ﴾ یان پشتیوانی تاغووتان ئەكات و لە لەشكری ئەوانە دژی موجاهیدان دەسەلات و حوكمەتی ئەوان ئەپارێزێ .

حوكمی ئەم كەسە : جا پۆلیس بێ یان پیشمەرگە یان ئاساییش یان فرۆكەوان یان هەركەسێ تریان ، مورتەدە هەڵگەرانەوەكەی قورسە ئەبێ بكوژرێ ، جا ئەگەر تەوبە بكات لەو كارە كوفرەی رایبگەیەنێ پێش ئەوەی بگیرێت و بكەویتە دەست دەوڵەتی ئیسلام لەلایەن موجاهیدانەوە ئەوە تەوبەكەی لێ قبول ئەكرێ ناكوژرێ وازی لێ ئەهێنرێت ، الشافعي(رحمه الله)في أحد قوليه،والإمام أحمد(رحمه الله)، واختاره شيخ الإسلام(رحمه الله) إلى أن جميع الحدود تسقط بالتوبة قبل القدرة عليه؛ لقوله تعالى: ((إلا الذين تابوا من قبل أن تقدروا عليهم فاعلموا أن الله غفور رحيم)). ئەمەش وتەی ئیمامی شافعیە لەیەكێ لە وتەكانی وە ئیمام ئەحمەدە وە هەڵبژاردەی شێخی ئیسلام ئیبن تەیمیەیە : كە ئەفەرموێ : هەموو ئەو سنور و سزایانەی خوای گەورە دایناون لەسەرت ئەكەوێ و جێ بەجێ نابێت هەتا نەوكەوتبیتە دەستی دادگای شەرعی دەستگیرتیان نەكردبێ بەبەلگەی ئەم ئایەتە ((إلا الذين تابوا من قبل أن تقدروا عليهم فاعلموا أن الله غفور رحيم)) واتە تەنها تەنها ئەوكەسانە لە دونیادا چاوپۆشیان لێ دەكرێ كەپێش دەستگیركردنیان تەوبەیان كردبێ وە بزانن خوا لێخۆشبوو و میهرەبانە بۆ ئەو كەسانە .

"بەلام ئەگەر ئەو كەسە هەڵگەراوە مورتەدە خۆی تەسلیمی موجاهیدان و حوكمی ئیسلام نەكات ، وەلەناو كۆمەلێك بێت رێگری بكەن لە حوكم كردن بەشەریعەتی یسلام ئەوان بپاریزی و خۆیان بەوانەوە توند بكات و چەكیان بۆ هەڵبگرێ لەم حالتەدا دروستە بكوژرێ و ئەگەر تەوبەش دەرببرێ لێێ وەرناگیرێ ،

بەپێی ئەم بەڵگە شەرعیانە " وعن سعد بن أبي وقاص(رضي الله عنه)قال: ((لما كان يوم فتح مكة: أختبأ عبدالله بن سرح عند عثمان بن عفان(رضي الله عنه)،فجاء به حتى أوقفه على النبي(صلى الله عليه وسلم) فقال: يانبي الله، بايع عبدالله. فرفع رسول الله(صلى الله عليه وسلم)رأسه: فنظر إليه مرتين أو ثلاثا، كل ذلك يأبى أن يبايعه ثم بايعه بعد الثلاث، ثم أقبل رسول الله(صلى الله عليه وسلم) على أصحابه فقال: ((أما كان فيكم رجل رشيد يقوم إلى هذا حيث رآني كففت يدي عن بيعته فيقتله؟!)).فقالوا: ماندري يارسول الله ما في نفسك، ألا أومأت إينا بعينك؟

فقال عليه الصلاة والسلام: ((إنه لاينبغي لنبي أن يكون له خائنة الأعين)). المستدرك٤٧\٣، ابوداود٥٩\٣، والنسائي٣٠٢\٢

واتە : لە سەعەدی كوری وەقاسەوە رەزای خوای لێ بێ فەرموویەتی: (كاتێ شاری مەككە فەتح كرا عەبدوڵای كوری سەرح كە هەلگەرابوەو لە ئیسلام دژایەتی ئیسلامی ئەكرد خۆی شاردەوە لەلای عوسمانی كوری عەفان رض عوسمانیش هێنای لەبەردەم پێغەمبەری خوا

رایگرت فەرمووی : ئەی پێغەمبەری خوا بەیعەت بدە بەعەبدولا و پیغەمبەری خواش صلی الله علیه وسلم سەری بەرزکردەوەو سەیری کرد دوو سێ جار ، هەر رازی نابوو بەیعەتی پێ بدات بەلام دوای سێیەم جار رازی بو بەیعەت بدات ، پاشان رووی وەرگێرا بۆلای هاوەلەکانی فەرمموی پێیان ((ئەوە پیاوێکتان تیا نەبوو بۆی هەستێ و لە ملی بدات کە بینیتان رازی نەبووم بەیعەتی پێ بدەم ، ئەوانیش وتیان ئەی پێغەمبەری خوا ئێمە چوزانین چی لەدەورونتایە ، بۆچاوێکت دانەگرت لیمان تابزانین و پیغەمبەریش صلی الله علیه وسلم یش فەرمووی (بۆ هیچ پێغەمبەرێ ناشێت وا لەچاوی بکات)

بەڵگەی دووەم : - (حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَهْطًا مِنْ عُكْلٍ أَوْ قَالَ عُرَيْنَةَ وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ مِنْ عُكْلٍ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ فَأَمَرَ لَهُمْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلِقَاحٍ وَأَمَرَهُمْ أَنْ يَخْرُجُوا فَيَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا فَشَرِبُوا حَتَّى إِذَا بَرِئُوا قَتَلُوا الرَّاعِيَ وَاسْتَاقُوا النَّعَمَ فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُدْوَةً فَبَعَثَ الطَّلَبَ فِي إِثْرِهِمْ فَمَا ارْتَفَعَ النَّهَارُ حَتَّى جِيءَ بِهِمْ فَأَمَرَ بِهِمْ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ وَسَمَرَ أَعْيُنَهُمْ فَأُلْقُوا بِالْحَرَّةِ يَسْتَسْقُونَ فَلَا يُسْقَوْنَ قَالَ أَبُو قِلَابَةَ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ سَرَقُوا وَقَتَلُوا وَكَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَحَارَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ)رواه البخاري(٦٨٠٥)

لە ئەنەسی کوری مالیکەوە رەزای خوا لێ بێ فەرموی : کەسانێك هەتان لە کوکەل یان لە عورینە ، بۆ مەدینە ئەوە بوو ئاوو هەوای شاری مەدینەیان پێ نەکەوت نەخۆش کەوتن ، پێغەمبەریش صلی الله علیه وسلم فەرمانی کرد بوەی کە شیری وشتەر ومیزەکەی تێکەل بکەن وبیخۆن ناردیانی بۆلای وشترەکان کە وشتەری صەدەقە بوون ئامادەکرابون کە خواردیان هەموویان چاك بوون ، کاتێ چاکبونەوە لەبری ئەوەی سوپاسی خوا بکەن و سوپاسی پیغەمبەرەکەی بکەن کە رێزی لێنان هەستان شوانەکەی پیغەمبەری خوایان کوشت و هەموو مەرۆ و وشترەکانیان سەربڕی بۆ سەرلەبەیانی هەوال هات بۆ پیغەمبەر صلی الله علیه وسلم کە ئاوایان کردوە هەستا بیست گەنجی ئەنصاری بەشوێنیان نارد تابیانگرن و بۆ پیش نیوەرۆ هاوردیانیان بۆلای پیغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمانی پێ کردنی بەهۆی ئەو کارەیانەوە دەست و قاچیان ببریتەوە ، وەچاویان کوێربکرێ ، فرێ بدرێنە بەرگەرمایی خۆر هەتا ئەمرن هیچیان نەدرێتێ ، ئائەوانە دزیان کرد و خیانەتیان کرد و موسلمانیکیان کوشت بەناحەق دژایەتی شوانەکەی پێغەمبەریان ئاوا شێواندبوو بۆیە پیغەمبەریش ﴿ﷺ﴾ بەهەمان شێوە مامەلەی لەگەل کردن) رواه البخاری

(فقد إنعقد الإجماع على أن الكفار المرتدين لايقرون على ردتهم برق أو جزية أو فداء فضلا عن أن يمن عليهم، فليس لهم غير الإسلام أو السيف. المغني ١٦\٩.

عن ابن عباس(رضي الله عنهما)عن النبي(صلى الله عليه وسلم)قال: ((من بدل دينه فاقتلوه)).

کۆڕان و ئیجماعیان هەیە زانایان لەسەر ئەوەی مورتەد نابێ بهێڵرێتەوە لەسەر هەڵگەرانەوەکەی وە نابێ بکرێتە عەبد و سەرانەی لێ وەربگرترێ چ جای ئازاد بکرێ ، هیچ رێگایەکیان بۆ نیە جگە لە ئیسلام بوون یان کوشتن . وە عەبدوڵای کوڕی عەباس رەزای خوای لێ بێ لە پێغەمبەرەوە صلى الله عليه وسلم ئەفەرموێ (هەرکەسێ دینەکەی گۆری بیکوژن) رواه البخاری

ئەمەش ووتەی هەر چوار مەزهەبەکەیە کە یەك دەنگن لەسەر ئەوەی باسمان کرد

ووتەی پێشەوایانی ئیسلام لەوبارەیەوە :

یەکەم حەنەفیەکان : ابن نجیم (رحمه الله) ئەفەرمێ : (.... وفي الخانية: لايترك على ردته بإعطاء الجزية، ولا بأمان مؤقت، ولا بأمان مؤبد، ولايجوز استرقاقه بعد اللحاق مرتدا إذا أخذه المسلمون اسيرا، ويجوز استرقاق المرتدة بعد اللحاق....)البحر الرائق ٨١\٥.

واتە : مورتەد وازی لێ ناهێنرێ بەوەی سەرانەی لێ وەربگیرێ ، یان ئەمانی کاتی و هەمیشەیی پی بدرێ ، یان بکرێتە کۆیلە کاتێ موسڵمانان ئەیگرن بەدیل ، بەلام ئەشێ کۆیلەکردی ئافرەتانی مورتەد دوای گرتنیان.

دووەم مالیکیەکان : ئیمامی قورطبی ئەفەرمێ (رحمه الله): (فأما المرتدون: فليس إلا القتل أو التوبة، وكذلك أهل الزيغ والضلال ليس إلا السيف أوالتوبة)تفسيره٣٥٠١٢.

واتە : مورتەدەکان (ئەوانەی ریەکەیان سەخت نیە)یان تەوبە ئەکەن یان ئەبێ بکوژرێن ، بەهەمان شێوە ئەهلی گومرایی و سەرلێشیواوان .

سێ یەم شافعییەکان : ئیمامی ماوەردی(رحمه الله)ئەفەرمێ :(ولايجوز إقرار المرتد على ردته بجزية، ولاعهد،ولاتنكح منه إمراءة)الأحكام السلطانية١١٤.

واتە: نابێ بێ دەنگ بی لە مورتەد بەوەی سەرانە بدات یان یان عەهدی لەگەل بکرێ ، وە ژنیشی لێ ناخوازرێ)

چوارەم خەنبەلیەکان : ئیمامی قاضي أبو يعلى (رحمه الله) ئەفەرمێ :(فأما قتال أهل الردة: فإنه واجب بعد إنذارهم ثلاثة أيام سواء كان المرتد رجلا أو امراءة.. ولايجوز إقرار المرتد على ردته بجزية ولاعهد...)الأحكام السلطانية ص٥١

واتە : ئەما کوشتاری هەڵگەراوەکان ئەوە پێوست کراوە دوای ئاگادارکردنەوەی بۆ ماوەی سێ رۆژ جا ئەو مورتەدە ژن بیت یان پیاو ، وە ناشبێت مورتەد بهیلریتەوە لەسەر ریدەکەی بە سەرانە دان ، یان پەیمان بەستن لەگەلیان

٢- پوختەی بەڵگەکان لەسەر شەرعی بوونی سوتاندنی مورتەدەکان :

سەرەتا ئەم بابەتە شتێك نیە تازە رووی دابێت و لە مێژوو و ناوەرۆك و سەدە زێرینەکانی ئیسلام بوونی نەبوبێت یان نەخرابێتە بەرباس و جێ بەجێ کردن بەڵکو ئەمە وەك حوکمێکی شەرعی بەدەر نەبوە لە ئیجتیهادی زانایانی ئیسلام لە کۆن و نوێدا بەرەچاوکردنی پێشهاتەکان جێبەجی کردنی لە مەیدانەکانی جیهاد و تێکۆشان لەژێر رۆشنایی مەبەستە سەرەکیەکانی ئیسلام لەبابەتی ترسانی دوژمنان و پەند و عیبرەت وەرگرتنیانو هەر وەك شيخ الاسلام ابن تيميه ئەفەرمێ هەر بۆیە دەولەتی ئیسلامی وەك کاری هەمیشەی هیچ کردەیەکی نەکردوە کە پێشینەی نەبوبێت لە (السلف الصالح)ی ئومەتی ئیسلامی .

١- ابن حجر ئەفەرمێ :(قال المهلب :ويدل على جواز التحريق فعل الصحابة ، وقد سمل النبي عليه السلام أعين العرنيين بالحديد المحمي)

واتە : موهلەب بەڵگەی هێناوەتەوە دەربارەی سوتاندن ، بەکردەوەی هاوەڵان ، وە پێغەمبەر ()بە ئاسنی سورەوەکراو چاوی عەرەنیەکانی کوێر کرد .

وەفەرموویەتی :(وقد حرق أبو بكر البغاة بالنار بحضرة الصحابة ، وحرق خالد بن الوليد بالنار ناسا من أهل الردة)

واتە : ئەبو بەکری صدیق سوتاندنی بەکارهێنا لەبەرامبەر دەستدرێژی کاران بە ئامادەبوونی هاوەڵان ، وە خالیدی کوڕی وەلید بەهان شیوە خەلکانێکی بە ئاگر سوتاند .

هەروەها ئەفەرمێ : (وأكثر علماء المدينة يجيزون تحريق الحصون والمراكب على أهلها ، قاله الثوري والأوزاعي).

واتە : زۆربەی زانا مەدینەییەکان بە دروستیان زانیوە سوتاندنی مۆڵگەو شوێنەکان بەسەر خاوەنەکانیان لەوانەی فەرموویانە ، سەوری و ئەوزاعی یە .

وە ئەفەرمێ : (وقد ثبت التحريق بالنار من فعل سيدنا أبي الحسن علي بن أبي طالب وهو خليفة راشد وإمام مسدد)الفتح (٦/ ١٧٤)

واتە : وە جێگیربوە سوتاندن بە ئاگر بە کردەوەی باوکی حەسەن عەلی کوڕی ابو تاڵیب و کە چوارەم خەلیفەی راشیدینە و ئیمامێکی سەراستە .

یان ئەتوانن بگەرینەوە بۆ کتێبی بداية المجتهدى ابن رشد (٢ / ٣٣٩)کە هەمووی لەوێدا باسکردوە .

وە ئیمامی ابن كثير لە تەفسیرەکەیدا دەربارەی ئەم سوتاندنانەی هاوەڵان ئەفەرمێ : (كل هذا ليعتبر بهم من يسمع بخبرهم من مرتدة العرب).

واتە : هەموو ئەم کردەوانە بۆئەوەیە ببێتە پەند و عیبرەت بۆ هەموو ئەو مورتەد و هەلگەراوانەی عەرەب .

٢- ئەو دوو خەلیفە بەڕیزەی پێغەمبەری خوا ﴿ﷺ﴾کە کەسانێکیان سوتاندبوو هەر لەسەرەتاوە بە حوکمی سوتاندن کوشتنیان ئەوە نەبوو کە تاوانێکی لەوجۆرەیان ئەنجام دابێت و بەهاوشیوەی تاوانەکەیان سزایان وەرگرتبێ .

ئەما سزادان بە هاوشێوەی ئەو تاوانەی کە کردویەتی ئەوە حوکمێکە هیچ موسڵمانێك نیە گومانی هەبێت لە دروستێتی چونکە یاسایەکە چەسپاوە بەدەقی ئاشکرای قورئانی پیرۆز رەتکردنەوەی رەتکردوەی فەرمانی خوایە .

یەکەم : جەماوەری زانایان بە دروستیان زانیوە بەبەڵگەی ئەوەی خوای گەورە ئەفەرمێ : ﴿فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱعۡتَدُواْ عَلَيۡهِ بِمِثۡلِ مَا ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ ﴾(البقرة :١٩٤)

واتە الله ئەفەرمێ : هەر کەسێ دەست درێژی کردە سەرتان ئێوەش دەست درێژی بکەنە سەری بەهەمان شێوە ، ئاشکرایە بەرپەرچ دانەوەی بێباوەڕان دەست درێژی نیە بەڵکـــو شتێکی جوان و پەسەندی لای هەموانە، جا بەکارهێنانی وشەی [فَٱعۡتَدُواْ] بۆ هاوچەشنی (المشاكلة) وشەی پێش خۆیەتی کەلە رەوان بێژیدا شتێکی جوان و پەسەندە . سەرچاوە | تەفسیری تەوحید سورة البقرة- اية ١٩٤

یان ئەفەرمێ : ﴿ وَإِنۡ عَاقَبۡتُمۡ فَعَاقِبُواْ بِمِثۡلِ مَا عُوقِبۡتُم بِهِۦۖ ﴾ (النحل :١٢٦)

واتە : ئەگەر تۆڵەتان کردەوە ئەوە تۆڵە بکەنەوە بە هاوشێوەی ئەوەی کراوە بەرامبەرتان .

وە خوای گەورە ئەفەرمێ : ﴿ وَجَزَٰٓؤُاْ سَيِّئَةٖ سَيِّئَةٞ مِّثۡلُهَا ﴾(الشورى :٤٠)

واتە : سزا و تۆڵەی هەر خراپەیەك سزا و تۆڵەو خراپەیەکی وەك ئەوەیە .

دووەم : هەروەك لە فەرموودەکەی ئەنەسی کوڕی مالیك لەسەرەوە باسمانکرد ، هۆزی عەرەنیەکان کە موسڵمان بوون و پاشان هەڵگەڕانەوە چوون شوانەکەی پێغەمبەری خوایان کوشت و بە ئاسنی گەرمکراو چاویان کوێر کرد و دەرکرد ، لە بەرامبەردا پێغەمبەر ()فەرمانی داو ایان لێ بکرێتەوە لە تۆڵەی ئەو کارە قێزەونەیان وە وایان لێ کرایەوە .

شیخ الاسلام ابن تیمیه (رحمه الله)ئەفەرمێ : (وهکذا قال کثیر من الفقهاء : إذا قتله بتحریق و أو تغریق أو خنق أو نحو ذلك فإنه یفعل به کما فعل ، ما لم یکن الفعل محرما في نفسه ، کتحریم بیع الخمر و اللواط به، ومنهم من قال لاقود الا بالسیف ، والأول أشبه بالکتاب و السنة والعدل)

واتە : بەهەمان شێوە زۆربەی فقهاء فەرموویانە ئەگەر کەسێکی کوشت بە سوتاندن و یان بە نوقم کردن و یان خنکاندن ..هتد ئەوە بەهەمان شێوەی لێ دەکرێتەوە وەك چۆنی کردوە ، مادام کردەوەکە خودی خۆی حەرام نەبێ وەك فرۆشتنی شەراب و تۆڵەکردنەوە بە کەوسەی کردەوەی قەومی لوط ئەکات ، وە لەزانایان فەرموویانە تۆڵەکردنەوە ناکرێ تەنها بەشمشێر نەبێت ، بەلام ووتەی یەکەم راسترە بەبلگەی قورئان و سوننەت و دادپەروەرترە.

هەر لەو زانایانە ئیمام ئەحمەد و ابن تیمیه و ابن قیم و ئیمامی شەوکانی و سعدی یە کە فەرموویانە بە دروستێتی تۆلەسەندنەوە بەهەمان شێوەی خراپە .

پاشان خۆتان باش ئەزانن کە هەلگەرانەوە لەدین(ریده) زۆر خەراپترە لە کردەوەکانی قەومی لوط ، ئەوەتا ئیمامی شەوکانی ئەفەرمێ لە نیل الاوطار:(قال المنذري : حرق اللوطیة بالنار أبو بکر وعلي و ابن الزبیر)

واتە : مونزەرەی فەرموویەتی : ئەبو بەکر و و عەلی و و ابن زوبیر نێربازەکانی سوتاندوە بە ئاگر .

⊙ پاشان بزانن زانایان فەرموویانە دەربارەی ئەم فەرموودەی پێغەمبەر اللە ﷺ کە فەرموویەتی (ئاگر کەس سزای پێ نادات تەنها اللە نەبێت) ماناکردەوە بە مانـــای هەڵبژاردنی ئاسانترین نەک حەرامکردن هەر وەک کردەوە هەردوو خــــەلیفە (امام ابوبکر وە امام علی) هەر وەک زانایی پێشین موهلەب ئەفەرمێ

ابن حجر ئەفەرمێ : { موهلەب (٨-٨٢ هجری) فەرمـــــــــــوویەتی ئەم نەهی کردنە دەربارەی **قەدەغەکردنی و حەرامێتی ئەو کارە نیە** ، بەڵکو سەبارەت هەڵبژاردنی **ڕێگای ئاسانترە** } ابن حجر ئەفەرمێ ئەوەشی دڵنیامان ئەکاتەوە لــــــە **دروستێتی و مانای ئەو حوکمە**(سوتاندن) کردەوە پێکردنی صحابەکان لەسەرووی ئەوانیشیوەی کردەوە **هەردوو خەلیفە** (امام ابوبکر وە امام علی) بەڕێزەکە بە ئامادەبوونی **جەماوەری صحابە** ، **چونکە ئەوان باشتر تێگەیشتبوون لە مانای فەرموودەکە و هۆکارەکەی .**

قال ابن حجر : { قال المهلب(٨-٨٢هجری) : ليس هذا على النهي على التحــريم بل على سبيل التواضع } قال ابن حجر ومما يزيد ذلک تأكيدا ومعنى وحكما :فعل السادة الصحابة وعلى رأسهم خليفتين(امام ابوبكر و امام على) راشدين بمحضر #جمهور_الصحابة ، فهم أفهم بدلالة الحديث ومناطه

سەرچاوە | فتح الباری ٦/١٧٤

حوکمی سوتاندنی کافر چی یه تا ئەمرێ ؟

الحمدلله رب العالمين و الصلاة والسلام على نبيينا محمد و على اله و صحبه و التابعين وبعد :

حەنەفیەکان و شافیعیەکان بەشێوەیەکی گشتی بە ڕەوایان زانیوە وە ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەریان ﴿ﷺ﴾کە فەرموویەتی: (وأن النار لايعذب بها الا الله) ماناکردەوە بە مانای هەلبژاردنی ئاسانترین نەك حەرامکردن .هەر وەك موهلەب ئەفەرمێ.

وە هەروەها حافظی ابن حجر(رحمه الله) ئەفەرمێ : بەڵگەی سوتاندن کردەوەی هاوەلان و پێغەمبەرە ﴿ﷺ﴾ کە خۆی چاوی عەرەنیەکانی کوێر کرد بە ئاسنی سورەوەکراو ..بەهەمانشێوە سوتاندی خەڵکانێکی مورتەد لەلایەن خالیدی کوڕی وەلیدەوە .

وەهەندێك لە لە زانایان بۆ ئەوە چون کە سوتاندن بە ئاگر هەر لەبنچینەدا حەرامە ، بەلام لەکاتی تۆڵەکردنەوەی هاوشێوە بە دروستیان زانیوە بەبەڵگەی ئەوەی پێغەمبەر () کردەی بە عەرەنیەکان کە چاویان هەڵکۆڵی بە ئاگر بەتۆلەکردنەوەی هاوشێوەی کردەوەکەی ئەوان هەر وەك لە فەرموودەی راست هاتوە ، ئەمەش دیارترینی ووتەکانە بە کۆکردنەوە لەنێوان بەلگەکان .

ئەمەش دەقەی فتوای بەدواداچوون و فتوایە لە دەوڵەتی ئیسلامی حوکم پێکراو بە قورئان سوننە فتوای ژمارە (٩٠)

لە کۆتایی دا

ئەڵێم پیرۆزتان بێ ئەی لایەنگر و هاوشێوەکانی موعاذ کە بەرگری لە سوتاندنی کافرو مورتەدان و هاوپەیمانانی خاچپەرستان ئەکەن ئێوە دڵتان نیە و هەستتان نیە کە رۆژانە بە بۆمبی سوتێنەری فرۆکەکانیان سەدان موسڵمان ئەسوتێنن و ئەکەنە قوربانی بەلام ئاشکرایە مەبەستەکەی ئێوە چی یە ، داخەکەی دڵی ئێوە ئەوەیە دینەکەی خوا سەرنەکەوێ موسڵمانان دەسەلاتیان نەبێ ، بۆیە چاوەرێ بکەن وەك موعاز هەمان چارەنوستان ئەبێ

والله اعلم وصلى الله و سلم على سيدنا محمد و على اله وصحبه وسلم

رسول الله ﷺ دەفەرمووێت بە بەردەوام کۆمەڵێ لەئوممەتەکەم دەجەنگن لەسەر هەق دیار وئاشکران بەسەر دوژمنانیانەوە تا کۆتاکەسی ئەم کۆمەڵەیە دەجال دەکوژێت

قال رسول اللهﷺ لا تزال طائفة من أمتي يقاتلون على الحق ظاهرين على من ناوأهم حتى يقاتل أخرهم المسيح الدجال

صحيح رواه أحمد وأبو داود 4/ 602

ئیمام احمد کوڕی حەنبەل دەفەرموێت هەروەها جیهاد بەردەوامە هەر لەوکاتەی الله تعالی محمدی ناردووەﷺ هەتاکو کۆتا دەستە کە دژی دەججال دەجەنگن "

قال امام احمد بن حنبل : والجهاد ماض مُنْذُ بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًاﷺ إلى آخرِ عُصْبَةٍ يقاتلون الدَّجّال

سەرچاوە | سەلەف طبقات الحنابلة ٢/٢٩٥

ابن عدی رحمە الله (365هـ) بە سەنەدی خۆی لە احمد بن حنبل دەگێڕێتەوە کە ووتوویەتی: گوێ بیستی سفیان بن عیینە بووم دەیووت: گەر خیلافتان تێکەوت لە شتێکدا ئەوا سەیری ئەهلی جیهاد بکەن بزانن ئەوان لەسەرچین ،چونکە الله تعالی فەرموویەتی وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا واتا ئەوانەی لەپێناو ئێمە جیهاد ئەکەن ڕێنماییان ئەکەین بۆ ڕێگەکەمان

قال ابن عدي (365هـ) رحمه الله تعالى: "حدثنا الحسين بن بندار بن سعد سنة اثنتين وتسعين ومئتين، أخبرني الحنبلي الحسن بن أحمد الإسفرائيني، قال: قال أحمد بن حنبل: سمعت ابن عيينة يقول: إذا اختلفتم في أمر فانظروا ما عليه أهل الجهاد، لأن الله تعالى قال: {والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا}

سەرچاوە | الكامل لابن عدي: 1/185

ئیمام إبن القیم رحمە الله فەرمویەتی: بۆ موجاهیدان لەم باسەدا هیدایەت و بەرچاو ڕونیەک هەیە کە بۆ جگە لەئەهلی جیهادنییە هەربۆیەش ئەوزاعی و إبن مبارک فەرمویانە ئەگەر خەڵکی لەشتێکدا ناکۆک بون ئەواسەیری ئەوە بکەن کە موجاهیدان لەسەرین چونکە الله ' فەرمویەتی"ئەوانەی لەپێناو ئێمە جیهاد ئەکەن ڕێنماییان ئەکەین بۆ ڕێگەکەمان"سورة العنكبوت

سەرچاوە | مدارج السالكين 1/506

پێغەمبەرﷺ دەفەرمووێت : بەردەوام دەستەیەک لەئوممەتەکەم دەجەنگن و کوشتار دەکەن لەسەر حەق لەناوتان دیارن تا ڕۆژی قیامەت.

قال رسول الله ﷺ لا تزال طائفة من آمتى يقاتلون على الحق ظاهرين الى يوم القامة

سەرچاوە | صحيح مسلم:٢٧٤

پرسیار لەئیمامی احمد کرا لەبارەی ئەم کۆمەڵەیە فەرمووی ائەوانە خەڵکی مغرب (الشام) ئەوانەن کەدەجەنگن لەدژی ڕۆم وەهەرکەسێ کوشتاری موشریکان بکات ئەوا لەسەر هەقە

هم أهل المغرب(الشام) إنهم هم الذين يقاتلون الروم، كل من قاتل المشركين فهو على الحق

مسائل أحمد رواية ابن هاني 2/192

ئیمام ابن قودامە لەئیمام احمدەوە گێڕاویەتیەوە فەرموویەتی ئەوانەی دەجەنگن دژی دوژمنان ئەوانەن کەبەرگری لەئیسلام وپیرۆزیەکانی دەکەن ئایا چی کارێ هەیە لەمە گەورەتربێت؟

والذين يقاتلون العدو هم الذين يدفعون عن الإسلام، وعن حريمهم فأي عمل أفضل منه؟

سەرچاوە | المغني 10/368

شیخ الاسلام ابن تیمیە دەفەرموێت الله تعالی هیدایەتدانی هەموو ڕێگاکانی خۆی داوە هەر بۆیە ئێمام عبدالله بن المبارک و احمد بن حنبل و جگە لەوانیش ووتووانە: گەر خەڵکی خیلافیان تێکەوت لە شتێکدا ئەوا سەیری سەنگەر نشینەکان بکەن بزانن لەسەر چین لەم شتەدا ، چونکە حەق لەگەڵ ئەواندایە ،چونکە الله دەفەرمووێ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا واتا ئەوانەی لەپێناو ئێمە جیهاد ئەکەن ڕێنماییان ئەکەین بۆ ڕێگەکەمان

فجعل لمن جاهد فيه هداية جميع سبله تعالى؛ ولهذا قال الإمامان عبد الله بن المبارك و أحمد بن حنبل وغيرهما: إذا اختلف الناس في شيء فانظروا ماذا عليه أهل الثغر فإن الحق معهم؛ لأن الله يقول:والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا [العنكبوت: 69]

سەرچاوە | مجموع الفتاوى 28/442